

Asia: VN /5137/2022

Työryhmän lausuntopyyntö valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta sekä valmiuslain yleisistä kehittämistarpeista

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden varmistaminen edellyttää nykypäivänä aikaisempaa monitahoisempaa ja tehokkaampaa yhteistyötä. STTK pitää tärkeänä, että valmiuslakia kehitetään vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. Samalla on tärkeää luoda toimintatavat, joilla tuetaan jatkuvaa varautumista sekä normaaliajan häiriötilanteiden että poikkeustilanteiden varalle. Keskeistä on edelleen turvata poikkeusoloissa väestön toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perus- ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys.

Muistiossa on kuvattu kattavasti nykytilaan liittyviä muutostrendejä sekä sääntelyn täsmentämiseen liittyviä kehitystarpeita. Erityisesti hybridi- ja digitaaliset uhat edellyttävät yhteiskunnalta hyvin laajaa ja jatkuvaa strategista varautumisyhteistyötä.

STTK pitää kannatettavana 5 luvun 8 kohdassa esitettyä näkemystä siitä, että eri hallinnonalojen keskinäistä yhteistyötä varautumiseen liittyen on kehitettävä. Covid 19 -pandemian aikana varautumisen toimivuudesta saadut kokemukset ja uhkaympäristön lisääntyneet keskinäisriippuvuudet alleviivaavat tätä tarvetta. Varautumista koskevaa poikkihallinnollista ja toimialojen välistä yhteistyötä tulisi myös säännösperusteisesti edistää. STTK korostaa, että suomalaisen yhteiskunnan varautumiseen liittyvä erityinen vahvuus on viranomaistahojen, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tiivis vuoropuhelu ja yhteistyö. Tämän yhteistyön jaettua tietopääomaa, keskinäistä yhteistyötä ja luottamusta on kehitettävä jatkossakin aktiivisesti, jotta yhteiskunnan toimintakyvyn säilyttäminen on mahdollisimman laajan toimijajoukon vastuulla sekä aktiivisessa intressissä.

Miten arvioisitte voimassa olevan valmiuslain kokonaisuutta ja toimivuutta? Mitä valmiuslaissa tulisi erityisesti kehittää?

Nykyistä valmiuslakia säädettäessä huomioitiin jo verrattain kattavasti toimintaympäristön muutokseen liittyviä uhkatekijöitä. Valmiuslain käyttöönoton tulee jatkossakin olla varattuna vain sellaisiin äärimmäisiin tilanteisiin, joissa yhteiskunnan toimintakyky ja väestön elinmahdollisuudet ovat vakavasti ja monialaisesti vaarantuneet. Sääntelyä tulisi kuitenkin kehittää suhteessa sektorilainsäädäntöön sekä kansainväliseen sääntely-ympäristöön. Kriisitilanteiden päätöksentekomekanismeja, vastuutahoja ja johtamista on syytä kirkastaa ja harjoitella.

Onko muita näkökulmia, joita edustamanne taho erityisesti toivoisi otettavan huomioon valmiuslain uudistamista koskevassa työssä?

STTK pitää kannatettavana, että yleisen varautumisvelvollisuuden tulisi koskea poikkeusolojen lisäksi myös lievempiin häiriötilanteisiin varautumista. Tärkeää on myös turvata riittävät henkilöresurssit kriisitilanteiden kannalta keskeisiin tehtäviin. Työskentelyolosuhteiden ja työehtojen kokonaisuuden tulee olla sellaisia, että ne tukevat pitkäjänteistä henkilöstön kehittämistä myös yhteiskunnan kriisitilanteita silmällä pitäen. Työntekijöiden jaksamista, terveyttä ja turvallisuutta on tuettava niin poikkeusoloissa, kuin lievemmissäkin häiriötilanteissa.

Kuten koronapandemian aikana kävi ilmi, erityisen kuormitettuja valmiuslain soveltamisen tilanteissa ovat terveys- ja sosiaalialan, pelastustoimen sekä muut julkisen sektorin työntekijät. Tällä hetkellä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltosektori kärsii merkittävästä työvoimapulasta. Sosiaali- ja terveysalan toimintavarmuus tulee taata kaikissa olosuhteissa ja tästä syystä alan riittävä resurssointi tulee edellyttämään nykyistä suurempia panostuksia.

Ahtiainen Minna
STTK ry.